

duyularının gerisinde, salt bir baskı rejimine duyulan nefretten fazla bir şeyler olsa gerek...

UGANDA'DA SON GELİŞMELER

İdi Amin'den kurtulmakla Uganda'nın tüm sorunları çözümlenmedi kuşkusuz. Uganda radyosunun 14 Haziran 1979 günü verdiği bir haberde, Parlamento'nun açılış toplantısını yapacağı açıklanıyor, açıklama ile ilgili 15 Haziran 1979 tarihli gazete haberinde ise, 30 üyeli Ulusal Danışma Meclisi'nin, son bir aydır, üye sayısının 90'a çıkarılması konusunu görüştüğü kaydediliyordu. 90 üyelik kabul edilirse, Ulusal Danışma Meclisi, iki yıl süreyle, geçici Parlamento olarak görev yapacaktı.

Üç gün sonra, Parlamento'nun açılış toplantısının iptal edildiği öğrenildi: Devlet Başkanı Yusuf Lüle ile Danışma Meclisi arasında anlaşmazlık çıkmıştı. Parlamento üyeleri kendilerine Yusuf Lüle'nin bütün siyasal nitelikli atamalarını onaylama yetkisi verilmesini, aksi takdirde Yusuf Lüle'den bağımsız hareket edeceklerini açıklamışlardı. Lüle ise, hükümetteki bakan sayısını 15'ten 24'ne çıkarmak istiyordu. Anlaşmazlık, görünüşte, buradan çıkmıştı. Gerçekte, Obote'nin Uganda'ya döneceği haberiyle Lüle'yi kaygılandırmış, siyasal gözlemcilerin Obote aleyhtarı olarak nitelendirdikleri, hükümette değişiklik girişimine yönelmişti.

22 Haziran 1979 günü Yusuf Lüle'nin istifası, ve Uganda devlet başkanlığına, ülkenin eski başsavcısı Godfrey Binisa'nın getirildiği resmen açıklandı. Yusuf Lüle, sürgündeki 25 hizbin oluşturduğu Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin onayı ile atandığı makamı iki ay içinde yitirivermişti. Sekiz yıldır Londra ve New York City'de yaşayan Binisa ise, Kampala'ya yeni dönmüştü, ve daha sırtının teri kurumadan kendisini devlet başkanlığı koltuğunda bulmuştu.

Gerçekte Lüle bir süre direndi. 67 yaşındaki eski üniversite rektörü, kendisiyle telefona görüşen yabancı gazetecilere, ülkenin tek yasal devlet başkanı olduğunu, halkın çoğunluğunun kendisini desteklediğini söyledi.

İki gün sonra, Lüle'nin 29 yaşındaki oğlu Waswa Lüle, Sunday Telegraph and Observer gazetesinin bir demec vererek, babasının istifa mektubunu tabanca tehdidi altında imzaladığını, Lüle'nin Başkanlık Sarayı'ndan Entebbe'ye, oradan da Tanzanya'nın başkentini Dar es Salaam'a asker refakatinde (!) götürüldüğünü açıkladı. Bu arada, Lüle'nin Londra'ya eşi Hannah ile üç oğlunun yanına gideceği yolundaki haberler yoğunlaşmıştı. (Bu yazının yazıldığı güne dek, Yusuf Lüle'nin

ni iktidardan düştükten sonra yaşamına nasıl bir yön vereceğine ilişkin yeni bir haber alınmamıştır.)

Peki, Binisa kimdi? Siyasal gözlemciler, 60 yaşındaki bu eski avukatın batı yanlısı ya da ortanın selunda ilimî bir kişi olduğunu yazıyorlar. Ayrıca, Amin'in devirdiği Milton Obote yanlısı olduğu ileri sürülüyor. Bu noktada, Afrika'ya ilişkin her türden toplumsal ve siyasal olaylarda gözden kaçırılmaması gereken kabile ayrıllıkları unsuru için içine giriyor. Yusuf Lüle Baganda kabilesine mensuptu, üstelik de müslümandı, Lüle'nin hükümetindeki bakanların çoğu Baganda kabilesinden geliyordu. Öte yandan, Milton Obote'yi ülkede en çok kendî kabilesi Langi ve kuzeyde yaşayan Acholi kabilesi destekliyor. Binisa ise, gerçekte Bagandalı olmasına rağmen, kabile ilişkilerinin hayli gevşek olması nedeniyle Obote taraftarlarının desteğini sağlamış görünüyordu.

Ne var ki, kabileler arasındaki eski kan davaları köklü uyuşmazlıklar ya da çıkar çatışmalarının çalkantılı bir görünüm sergilediği herhangi bir Afrika ülkesinde, kabileler arasındaki nazik dengelerin uzun ömürlü olacağına inanmak pek gerçekçi olmaz. Nitekim, Uganda'da Lüle taraftarları iktidar değişikliğini sessizce seyretmeyip derhal karışıklık çıkardılar. İlk çatışmalarda polis göstericilere ateş açınca 3 kişi öldü, 50 kişi yaralandı. Göstericiler, «Obote'nin dönmelerini istemiyoruz!», «Yalnızca Lüle'yi istiyoruz!» gibi sloganlar attılar. Kampala'nın merkezinde otomobiller ateşe verildi, polise ve savunma bakanına taşla saldırıldı. Bu arada başlatılan genel grev başkentte yaşamı felce uğrattı. Devlet dairelerinin %50'si genel greve katılırken, birçok dükkânın da günlerce kapalı kaldığı öğrenildi.

Uganda'da günlük yaşam durulmuş değil. En son alınan bir haberden de anlaşıldığı gibi, ülkede, bir anlamda, bir otorite boşluğu yaşanıyor. Kampala'da her gece cinayetler işleniyor, silahlı soygunlar yapılıyor. Son üç ay içinde önemli iktidar değişiklikleri yaşanan, bir iç savaş döneminden geçen bir ülke için bütün bunlar olağan sayılabilir. Ancak, yabancı ziyaretçiler, yeni yönetimin ülkede asayışı sağlamaktan gerçekten yetersiz kaldığını, insanların tıpkı Amin dönemindeki gibi geceleri sokağa çıkmaya korktuğunu anlatıyorlar. Yeni yönetim, olaylara başa çıkamayan polis örgütünü güçlendirmek için batılı ülkelerden yardım almaya çalışıyor.

Afrika ülkeleri, genel anlamda dingin bir toplum yapısı geliştirmekten henüz bir hayli uzaktalar. Tıpkı bir Afrika ülkesi olan Uganda da bu genel doğrudan payını alıyor...

İdi Amin bir konuşmasında, yabancı basında çıkan eleştirilere hiç aldrmadığını, bu eleştirilerin ününe ün kattığını söylemişti.

NOT:

Bu yazının hazırlanmasında, 15 Mart 1979 ile 24 Haziran 1979 tarihleri arasında International Herald Tribune'da yayınlanan haber ve yorumlarla, Cumhuriyet ve Milliyet'te Uganda konusunda çıkan çeşitli yazılardan yararlanılmıştır.

Birikim 52-53/14

AHMET İNSEL

XXIII. Kongre ve FKP'de Değişmeler

1978 seçimlerinden Ortak Sol yenilgiyle çıktığının ertesi günü, FKP'nin yayın organı Humanite gazetesinde, FKP Siyasal Bürosu Ortak Sol'un yenilgisinin sorumluluğunun bütünüyle Sosyalist Partisine ait olduğunu tartışılmaz olduğunu belirtiyordu. Böylece FKP üst yöneticileri, 1978 seçimleri gibi bir hezimet nedeniyle başlayacak tartışmayı birinci gününden kesiyorlardı.

FKP açısından, 1978 seçimleri iki açıdan önemli sonuçlar doğurdu. Birincisi, altı yıldan beri süren Ortak Sol'un iktidar mücadelesinin sonunu ilan etti ve böylece XXIII. Kongre'de ortaya çıkan genel strateji değişikliğini hazırladı. 1977 Eylülünde başlayan ve gün geçtikçe daha keskinleşen, Ortak Hükümet Programı güçlerinin dağılışı süreci, SP'nin güçlenmesiyle iktidara ulaşmak için izlenmesi gereken yol konusunda daha temkinli olmak gereğini hissedilen FKP üst yöneticilerinin genel çizgi değişikliğinin örtüsü oldu. Sol'un birliğinin en iyi savunucusunun kendisinin olduğunu iddia eden FKP, bunu ispatlamak için burcu burcu oportünizm kokan seçim anlaşmalarından, Humanite'deki yürek titretici birlik çağrılarında kadar hiçbir yolu boş bırakmadı. Sol'un yenilgisinin kesin olduğu milletvekili seçimlerinin birincisi turundan sonra, en iyi durumdaki sol aday lehine diğer sol adayların ikinci turdan çekilmesi anlaşmasını Humanite'nin «Zafere doğru hep birlikte» başlığıyla summası, 1978 milletvekili seçimlerinde on iskemle kazanmayı FKP yöneticilerinin zafer çağrılarıyla summası çalışması ve böylece kitlelerin büyük umutlarla beklediği bir iktidar değişikliğiyle siyasal olarak güçler dengesini hiç deşitirmeyen on yeni milletvekilinin eş değerde tutulması gibi FKP'nin siyasal oportünizminin göstergeleri FKP'ye oy verenlerin bir kesiminde ilk kez geniş boyutlu bir hoşnutsuzluğa yol açtı. İkinci sonuçta, bu hoşnutsuzluğun gelip geçici bir niyetlikten daha kalıcı olmaya yönelik amaçlar taşıması FKP içinde. Daha önceleri FKP içinde «muhalefet» denilebilecek hareket birkaç ayrıcalıklı aydının çevresinde oluşur, bu kişilerin parti yönetiminden elde ettikleri ödünler çerçevesinde seslerini duyururlar veya susmayı kabul ederlerdi. Yeni gelişen muhalefet bu yapıyı belli oranlarda aşabildi. Dikeyine hiyerarşinin yanında, yatay bir demokrasinin gerekliliği genel olarak parti içindeki muhaliflerin kabul ettikleri ve daha önemlisi belli oranlarda uygulamaya koymaya çalıştıkları kavramlar oldu.

XXIII. Kongrenin (9-13 Mayıs 1979) aldığı kararların en önemlisi sosyalizme giden yolun ileri bir tarihteki başarının sonuçlarından değil de, günlük iktisadi, siyasal, kültürel mücadelelerin adım adım ilerlemesinden geçtiğini iddia etmesidir. 1976'da toplanan XXII. Kongrenin sloganı «Fransa'nın

renklerinde sosyalizm» ise, XXIII. Kongre kendine slogan olarak «Gelecek bugün başlıyor» seçerek adını koymadan bir çizgi değişikliğini başlatmış oldu. Siyasal Büroya yeni giren beş kişiden birisi olan iktisat profesörü Philippe Herzog kongre öncesi FKP'nin haftalık organı «France Nouvelle» dergisine verdiği demeçte artık «ileri demokrasisi» aşamasının partinin stratejisinde yeri olmadığını, sosyalizmin ilerideki karanlık bir gecenin sonunda ortaya çıkacak bir sabah olacağını ve yeni mücadele biçiminin demokratik kazanımları genişletmek, bunları halk kitlesine benimsetmek ve çoğulcu, demokratik özyönetimci sosyalizm kavramının halk kitlesince benimsenmesine çalışmak olduğunu vurguluyordu. Gerçi sosyalizmin güncel bir sorun olduğunu ve sosyalizme geçişte bir ön evre gerekmediği ilk kez XXII. kongrede söylenmişti. Fakat «ileri demokrasi» aşamasının genel olarak reddi yapılmamış, bu soru boş bırakılmıştı.

Aynı zamanda bu yeni strateji başka tür bir birlik gerektiği görüşüne ağırlık kazandırdı. 1972'de imzalandığından beri uygulanan birlik anlayışı üç siyasal partinin en üst düzeydeki yöneticilerinin pazarlıklarına bağlıydı. Gerek 1974 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde solun ortak adayının tesbitinde, gerek belediye seçimlerinde solun tek liste çıkarması için varılan anlaşmada Sol'un Birliğini oluşturan milyonlarca kişinin bu kararlara müdahalelerine olanak tanınmamış, görüşmelerin sonuçlarını verilen ödünler FKP üyeleri televizyon haberlerinden izlemişlerdi. Böylesi bir durum elbette Ortak Sol güçlerini oluşturan militan ve sempatanların birbirleriyle ilişkide bulunmalarını engellemekteydi. Hatta bu engelleme iki tarafın (FKP-SP) yöneticilerinin bilinçli müdahaleleriyle sürdürülmekteydi. Bu yöneticiler kendi militanlarının başka partilerle yerel olarak yakın ilişkide bulunmalarından rahatsız oluyorlardı. Onların gözünde böyle bir ilişki zaman içinde bu militanların partilerinden uzaklaşmaları sonucunu verecekti. Bu nedenle Ortak Sol tarihinde merkez yöneticilerin itmeleri dışında yerel örgütlerin aldıkları ortak eylem kararları bir elin parmakları ile sayılabilecek kadar azdır. Böyle bir ortamda, iki partinin yöneticileri birliği sona erdirmek kararı aldıklarında bu birliği devam ettirmek isteyenlerin elinde hiçbir kurulu yapı, yerel örgüt yoktu.

Aslında bu tür bir birliğin geniş kitleler arasında oturmamasının nedenlerini Fransız sosyalist hareketinin tarihinde aramak gerekir. 1920 Tours kongresinde gerçekleşen kopma kitleler arasında uyumsuz bir ayrılık getirir. 1936'daki Halk Cephesinin yıkamadığı bu «sol içi düşmanlık», Sosyalist Parti'nin sempatanlarının «ilkel anti-komünizminin» yanında FKP sempatanlarının «ilkel anti-sosyalistliği»yle de daha uzlaşmaz duruma gelir.

Birikim 52-53/15

¹ International Herald Tribune, 12 Nisan 1979.

² International Herald Tribune, 15 Nisan 1979.

³ Yani, 14 Nisan 1979.

⁴ Redhouse sözlüğü «animist» sözcüğü için şu karşılıkları veriyor:

a) bütün varlıkların ve evrenin bir ruh taşıdığına inanan doktrin,

b) varlıkların bedenlerinden ayrı olarak ruh sahibi oldukları inancı,

c) ruhun hayat ve sağlığın temel varlığı olduğuna inanma.

Sadece FKP yöneticileriyle sınırlanamaz bu SP düşmanlığı. Sendikacı işçiler arasında, mahalle örgütlerinde genel olarak düşman sosyalistlerdir. Elbette aynı şey sosyalistler içinde geçerlidir. Örneğin Marsilya belediye başkanı G. Defferre'in anti-komünistliğiyle benim diyen sağcı boy ölçüşemez.

Böyle bir ortamda FKP'nin, üst yöneticiler düzeyinde gerçekleşen birlik anlaşmalarının kalıcı olmadığını tesbit etmesi önemli bir aşamayı gösterdi. XXIII. Kongreden önce ortaya atılan «tabanda birlik» sloganı bu değişikliği simgeliyordu. «Birliğe ulaşmak için, tabanda birliğe, yani emekçilerin, halk kitlelerinin kendilerinin eylemde birliğine sürekli öncelik tanımını gerektiriyor» tecrübeler göstermiştir. Birlik zorluklara dayanabilmesi için, sermayenin siyasetine karşı çıkan toplumsal kategorilerin yönettiği birçok ve değişik mücadelelerle kurulmalıdır.»

Söylen düzeyinde bu tür bir yaklaşıma getirilecek fazla bir eleştiri olamaz. Geçekten de, Avrupa Komünist Partileri içinde Portekiz Komünist Partisi'nin «darbeci» tavrına ses çıkarmayan tek parti olan FKP içinde, tarihsel olarak, kitleleri toplumun bütününe ilgilendiren mücadelelerin yürütülmesinde etkin duruma getirmeyen bir «önderlik» anlayışı bu tür bir anlayışı yıkabilecek bir strateji olarak görülmektedir. Ancak bu sloganın ağırlıklı olarak ortaya çıktığından beri gerçekleştirilen FKP pratiğine baktığımızda bu yeni sloganın tarihin sayfaları arasında gömülmüş olduğu zannedilen ünlü «sınfa karşı sınıf» stratejisinin yeni bir çeşitlenmesi olduğu hissi ağır basmaktadır.

Bunun nedeni açıktır. 1978 seçimlerini kaybetmenin tüm sorumluluğunu «sağa doğru dönüş yapan» SP'ye yükleyen FKP yöneticileri, 1976'dan beri ilk kez SP'nin klasik sosyal demokrat bir parti olduğunu vurgulamaya başlamışlardır. Halbuki FKP genel sekreteri Marchais'in 1975'de «SP artık sınıf işbirliği alanını kesin olarak terk etmiştir» dediği hatırlanırsa, FKP'nin SP çözümlemesinin kendi stratejisinin gereklerine göre yaptığı ortaya çıkar. Bugünkü kısa vadede strateji FKP'yi yeniden solun egemen partisi konumuna getirmek olduğuna göre, şu anda FKP yöneticileri için önemli olan birlikten çok SP'yi tercit etmek ve SP içinde sağ unsurların merkez-sol bir koalisyonla iktidara ulaşma isteklerine ortam hazırlamaktır. Bu durumda SP'den gelecek tüm ortak eylem çağrılarında FKP'nin karşı tavrı olması gerekmektedir. Aksi takdirde, FKP yöneticileri kitlelere bir yandan «sınıf işbirliği alanında» olduğunu söyledikleri SP'yle nasıl ortak eylemlere girilebileceğini anlatamama durumuna düşeceklerdir. Son birkaç ayın pratiğinde bu tesbiti doğrular görünüştedir. Birlik konusunda FKP üst yöneticilerinin görüşlerine katılmayan FKP üyelerinin veya SP içindeki sol muhalefetin teklif ettiği yerel ortak eylemler sürekli FKP merkezince reddedilmiş veya engellenmeye çalışılmıştır. Buna karşı verilen cevap açıktır: FKP kitlelerin bağrından gelen somut mücadelelerin yanında yer alacaktır; bu mücadelelerin

doğması yönünde çalışacaktır. Bu ise, biz mücadeleyi örgütler, başını çekeriz, ondan sonra buna katılmak isteyen bizim koyduğumuz kuralları kabul ederek katılır, demektir. Bunun ne birlik, ne de tabanda birlik demek olmadığı açıktır.

Bu çelişkiyi salt XXIII. Kongre kararından da çıkarmak olanağı. «Sosyalist Partinin Siyaseti» başlıklı bölümde SP şöyle değerlendiriliyor: «1975'ten itibaren, Kuzey Avrupa sosyal demokrat partilerine açıkça yaklaştı ve önemli sorumluluklar yüklenerek Sosyalist Enternasyonal'in içine yeniden girdi (...) Aynı sosyal demokrat gelenek içinde, sosyalist yöneticiler sağcı pratikleriyle aynı zamanda sol olduklarını iddia etmekten çekinmiyorlar. Bu ikili oyun, Komünist Partisi'nin sözünde sarkık kaldığına, para güçleri ve onların siyasetine karşı kararlı, etkili eylemi, parti olarak, günümüzde sürdüren tek parti olduğunun bilincine kamuoyunun geniş olarak varmasından SP yöneticilerinin duydukları kuşkuyu yansıtmaktadır.»

Giscard'cı güçler ve onlar kadar Sosyalist partisi için tüm sorun budur. Komünist Partisi'nin varlığı, eylemi ve etkenliği onların sermayenin siyasetine birlikte uygulamak için yakınlaşmalarına baş engeli oluşturmaktadır.»

Burada söylenmek istenen açıktır. Sosyalist Partisi reformist sağ başını çeken Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing'le birleşip sınıf işbirliği siyasetini somuta geçirmeyi amaçlamaktadır. Bu tesbitin kanıtlarını bulmak zor değildir. Gerek Sosyalist Enternasyonal içinde SDP'yle girilen yakın ilişkilerde alınan tavırlar gerek Ortak Hükümet Programının güncelleştirilmesi tartışmalarında ileri sürülenler SP'nin kapitalist üretim sürecinden kopmaya yönelik bir toplum düzeni amaçlamadığını göstermeye yetebilir.

Bu durumda XXIII. Kongre kararının «Sosyalist Partisiyle anlaşma» başlığı taşıyan bölümüne bir göz atalım. Demokratik bir değişim için FKP'yle diğer siyasal kuruluşlar, özellikle Sosyalist Partisi arasında bir anlaşmanın elzem olduğu vurgulandıktan sonra, şöyle deniyor: «Bu durumdaki ve bizim gibi devrimci olması için bir öncel koymadığımız Sosyalist partiyle bir birliğe nasıl ulaşılabilir? Deney açıklıkla göstermiştir: Bu sorunun ortaya koyduğu zor sorunun çözümü yalnız halk hareketinin genişlemesinden gelebilir. (...) Dolayısıyla bu, birleştirici olanı aydınlatan, tarafları birbirinden ayıran, sağcı bir siyasetle yan yana giden sol lisanın politikacı oyununa karşı çıkan ve emekçilerin eylemlerini basturmak yerine besleyen biçim ve temellerde, mücadelenin gelişimi içinde, gerekli siyasal anlaşmaların yapılmasını gerektirmektedir. Bu düşünce içinde, uygun durumlarda, halk hareketinin gelişmesine bağlantılı bulmasına yardımcı olacak eylemleri Partimiz başlatacağıdır.»

Biraz önce söylediğimiz gibi, FKP'nin kendi denetiminde olmayan, kendisinin başlatmadığı eylemlere katılması söz konusu değildir. Temelde birlik her yerde FKP önderliğinde gerçekleşirse olanaklıdır. Ancak Fransa'nın iç siyasal koşulların-

Birlik 52-53/76

da bu ancak FKP eylemlerinin biçimi üzerine fikir verebilir bize. Oy gücü olarak üstünlüğü olan SP'nin sürekli FKP boyunduruğuna girmeyeceği açıktır. SP böyle bir eylem teklifini reddettiğinde de, FKP üst yöneticilerinin eline SP'nin «sağa kayışını» bir kez daha vurgulama olanağı geçmiş olacaktır.

Görüldüğü gibi bu temelde birliğin siyasal iktidara yönelik bir çıkışı yoktur. Temelde birlik FKP yöneticilerinin partilerini SP ve Ortak Hükümet Programı alternatifinden koparmak, ve yeniden solun en güçlü partisi yapmak için kendilerine seçtikleri stratejidir.

FKP'nin bu ikili tavrı «sosyalist» ülkelerin değerlendirilmesinde de karışmaya çıkmaktadır. Üzerinde çok tartışılan «sosyalist ülkelerin bilançosu bütünsel olarak olumludur» cümlesi aslında, FKP'nin «sosyalist» ülkeleri ele alırken düştüğü rahatsız durumu vurgulamaktadır. Bu ülkelerin temsil ettikleri toplum düzenini genelinde reddetmekten kaçınan FKP, «Fransa'nın renklerinde sosyalizm» olarak tanımladığı düzeni özyönetim, çoğulculukla birlikte üçüncü ayağına oluşturan demokrasi konusunda «sosyalist» ülkeleri eleştirmek durumunda kalmaktadır. «SSCB -ve aynı zamanda diğer sosyalist ülkelerde- kanımızca sosyalizmin taşıyıcısı olduğu evrensel demokrasi gereksinimini ısrarlı olarak bilmeyen öneme bağlı sorunlar vardır. Her halkın sosyalizmi kendine göre kurduğu ve kurması gerektiği doğrudur da, toplumun tüm yapısının ve tüm toplumsal ilişkilerin artarak demokratikleşmesi sosyalizmin evrensel olarak gerekli bir parçasıdır.» Ne var ki FKP «sosyalist» ülkeler çözümlemesini burada hemen kesmekte ve böyle bir eleştiri yapmış olduğundan özür diler gibi bu sorunu hemen «stalinizm» eleştirisine bağlamaktadır. SSCB'de «stalinizmi» az çok zamanında eleştirdiğine göre bu eleştiri yoluyla FKP SBKP'yi de zor durumdan kurtarmaktadır.

Aslında FKP'nin SBKP'ye karşı aldığı tavrı dümdüz bir çizgi etrafında incelemek olanaksızdır. FKP'nin tavırları, çözümlemeleri parti içindeki gelişimle paralel gitmektedir. Birlik konusunda «sekte» eğilimden ödün almak gerektiğinde SBKP konusunda ödün verilmekte, tersine SBKP konusunda daha bağımsız bir tavır alınacağı zaman ise «sekte» eğilimin sirtı sıvazlanmaktadır. Bu nedenle bir taraftan «Sovyetler Birliği ve Biz» gibi dört FKP üyesinin yazdığı ve içinde SSCB'ye yapay olmakla birlikte boyutlu eleştiriler getirilen bir kitabın tanıtılmasını resmen FKP siyasal bürosunun yapmasını, gene Humanite gazetesinde Eritre halkının haklı mücadelesinin büyük güçlerle ezildiğini belirttilmesini veya CGT sendikasının Sovyet denetimindeki Dünya Sendikalar Birliği genel sekreterliğinden üyesini çekmesi haberini çarpıtarak veren TAS ajansın Humanite'nin ağır bir dille eleştirmesini diğer taraftan da «sosyalist» ülkelerdeki bireysel ve toplumsal özgürlüklerin ağır bir şekilde sınırlandırılması, SSCB'nin gerici dış siyaseti, vs... konularında sessiz kalmasını bu par-

ti içi dengeleme gereğini gözönüne almadan anlayamayız.

Bunun yanında ikinci önemli etken FKP'nin gerek üst yöneticileri düzeyinde, gerek üyeleri arasında ağırlıkta olan «sosyalist» ülke efsanesini de göz önüne almakta yarar var. Bir örnek yeterli olabilir. Siyasal Büronun II üyesinden ikisi otuz yıldan beri aynı mevkide görev görmekteydiler. İki sene öncesine kadar Siyasal Büronun yarısını bildiren ikinci yabancı dil rusçaydı. Bu oran genç üyelerin büroya girmesiyle düşmüştür.

İtalyan ve İspanyol Komünist Partilerinin SSCB konusunda yapmaya çalıştıkları belli oranda köklü çözümlemelerden süreli kaçınması, FKP'nin kendi tezlerine de görece düşmektedir. İktisadi demokrasi veya emekçilerin dolaysız olarak üretim sürecine egemen olmaları olarak tanımlayabileceğimiz özyönetimi savunup, «sosyalist» ülkelerdeki iktisadi yaşam üzerine sessiz kalmak veya yalnız bu ülkelerdeki iktisadi kazanımların (açlığını yok edilmesi, salgınların kalkması vb...) altını çizmek kendi savunduklarının samimiyetine gölge düşürmektedir.

Bu çerçevede FKP'nin tüzüğünün son kongrede değişmesinde aynı şüphelerle ele alınabilir. XXII. Kongreden bir buçuk ay önce Marchais'in televizyonda ilân etmesiyle geçerliğini yitiren «proletarya diktatörlüğü» stratejisi bu kongrede tüzükten çıkarılmıştır. Bunun yanında parti artık kendini marksist-leninist bir parti olarak tanımlamamaktadır. FKP «toplumsal geçeri çözümleme uğraşında, eyleminde ve kuramsal çalışmasında Marx ve Engels'in kurdıkları ve daha sonra Lenin ve diğer işçi sınıfı hareketinin yöneticileri ve kurumlarının geliştirdikleri bilimsel sosyalizme dayanmaktadır. Görünüşte büyük bir değişiklik olmasına rağmen, aslında bu tanımlama değişiminin önemini küçültmekte yöneticilerin gösterdikleri çaba, kongre öncesi tartışmalarında bu konunun birkaç aydın dışında kimse tarafından ele alınmaması bu değişikliğin FKP için önemli olmadığı kanısını vermektedir. Örneğin aynı konuyu kongrelerden önce tartışan İspanyol Komünist Partisiyle karşılaştırıldığında FKP'nin bu değişikliğinin salt biçimsel olduğu görüşüne katılmamak olanaksızdır.

«Proletarya diktatörlüğü» stratejisinin yerine gelen yeni sosyalizm stratejisini de tüzük şöyle belirtmektedir: «İşçi sınıfı ve diğer kol ve fikir emekçisi kategorilerinin siyasal iktidarı ele geçirmelerine, bu iktidarın emekçilerin kendileri tarafından uygulanmasına, büyük üretim ve dağıtım araçlarının toplumsal mülkiyetine dayanan sosyalizm iktisadi, toplumsal, siyasal demokrasiyi en sonuna kadar geliştirecektir. (...) Fransa'da sosyalizmin kurulması süreci her evresinin halkın çoğunluğunun iradesinin sonucu olmalıdır. Sosyalizme doğru demokratik yol, sosyalizme kadar demokrasiyi geliştiren köklü değişimler için mücadelesinin yoludur.» Görüldüğü gibi FKP'nin sosyalizm ve sosyalizme ulaşacak yol tanımlamalarında ağır basan unsur demokrasiye verilen önemdir. Ama

Birlik 52-53/76

partinin bu yeni yola girerken eski tavrı üzerine hiçbir tartışma açmaması, bu yeni tavrını sürekli eski çizginin mantıklı devamı olarak göstermeye çalışması FKP'ye XXII. kongre sonrası giren militanlar ve FKP sempatizanları arasında kuşkuyla yol açmaktadır. Bunun üzerine Nisan 1978'de toplanan Merkez Komitesi'nin muhalif aydınları «bürorolarının arkasına oturmuş aydınlar» olarak tanımlaması veya «küçük burjuva anarşisti» olarak nitelmesi FKP'nin «çoğulcu» olma arzularıyla çelişmektedir.

Tüzük değişikliği içinde dikkati çeken ayrı önemli bir konu FKP üyesi olmak için materyalist felsefeyi kabul etmiş olma gereğinin aranmaması. Allah'a inanan, fakat toplumun değişimi için özel mülikiyetin kalkması, insanlararası eşitliğin sağlanma-

sı prensiplerini benimseyen kişilerin partiye girmeleri için yapılan bu değişikliğin temeli 1940'larda Thorez'in «hristiyanlara uzatılan el» sloganının bir devamıdır. Materyalist felsefeye inancın FKP üyesi için gerekli olmaması partinin ilerdeki gelişimi üzerindeki etkili olabilecek bir unsurdur.

Şöyle bir soru akla hemen geliyor. «Proletarya diktatörlüğünü», «marksizm-leninizmi» kendi bünyesinden uzaklaştıran, materyalist düşüncüyü benimsemeyi ölçek olarak almayan bir komünist partisinin reformize düşmemesinin güvenceleri nedir? Ashnda parti bu kavramları benimsediği zamanlarda reformizmin içinde görünüyordu. Yeni «demokratik kazanımlar» sloganıyla bu reformizmi daha rahat uygulama yolları FKP'ye açılmış görünüyor.

OYUN
aylık
tiyatro
dergisi
cihangir
akyol sok.16 tophane ist.